

Verden trenger dyder!

Mot, visdom, måtehold, rettferdighet, tro, håp og kjærlighet. De syv dydene danner rammen for høstens internasjonale scenekunst-program på Nasjonalmuseet. Et dannelsesprosjekt som kan ses som et motstykke og en kommentar til de syv dødssyndene. For i dagens politiske og sosiale klima trenger verden dyder fremfor synder, hevder kurator Sven Åge Birkeland. Noe av hensikten er altså (gjennom syv forestillinger) å pirke i vår samvittighet, få oss til å tenke over våre holdninger og levemåter.

Av Elisabeth Leinslie

Internasjonalt performanceprogram på Nasjonalmuseet:

Antonia Baehr/William Wheeler (De/Us), *Holding Hands* og *Without you, I am Nothing*
Forced Entertainment (UK), *Exquisite Pain*

The Atlas Group/Walid Raad (Lb/Us), *My Neck Is Thinner Than A Hair*

Niko Raes (Be), *Puppetmaster*

William Yang (Au), *Objects for Meditation*

(Forestillingene jeg ikke så: Poni (Be, Is, Fr, Nz), *Project 1 – the bacterial tour* og Asta Gröting (De), *The Inner Voice/I AM BIG*)

Kurator: Sven Åge Birkeland, kunstnerisk leder for BIT Teatergarasjen i Bergen

Programmet presenterte kunstnere som er vel ansette i Europa og/eller sine hjemland, men få av dem har spilt i Norge tidligere. I den forstand hadde programmet en nyhetsverdi. Et av unntakene var det engelske ensemblet Forced Entertainment (som har spilt i Norge flere ganger) – et av Europas mest suksess- og innflytelsesrike ensembler. Jeg er i utgangspunktet veldig begeistret for Forced Entertainments produksjoner, men da *Exquisite Pain* ble avbrutt av taket som falt ned tenkte jeg at det kanskje var like greit. Jeg skal ikke gå nærmere inn på min kritikk av denne produksjonen da jeg er usikker på hva som skyldes de fatale omstendighetene (se kommentar) og hva som skyldes verket som sådan. Det er rett og slett ikke rettferdig å anmelde denne forestillingen, på grunn av den meget uheldige konteksten.

*

Det er tid for å utfordre publikum!!! -Vi ledes inn i et rom som kun inneholder en stor svart kube. Lyset er dimmet ned, et tungt og langsomt pulserende lydbilde trenger inn i kroppen. Vi blir bedt om dra (gjerne kraftig) i repene som forsvinner inn i kuben. Flere (inkludert meg selv) nøler, men ender med å dra noe motvillig og forsiktig i tauene. På dette tidspunktet har vi liten innsikt i hvilke konsekvenser våre handlinger får for aktøren som er knyttet til repene og skjult i kuben. Det eneste vi vet er at verket slutter å eksistere i dét tilskueren er inaktiv – så her er det bare å tøye sine egne grenser ”in the sake of art”.

En liten stund senere, i rommet ved siden av, åpnes et annet nivå av verket. På skjerm, i sanntid, kan vi bivåne hva som skjer inni kuben. Aktøren (Niko Raes) står naken, hvitmalt og bundet fast til repene. Som en marionett trekkes han i alle retninger. Verket tydeliggjør slik en oppheving av dikotomien mellom tilskuerens og verkets tid- og rombevissthet – et grep som

særpreger installasjonsmediet. Verket og tilskueren tilhører her en felles sfære og en gjensidig avhengighet som bare sjeldent behandles like konkret som i dette verket.

Raes *Puppetmaster* befinner seg altså på grensen til installasjonskunsten. Noe vi blant annet ser ved at rommene tilsynelatende ikke inneholder noen aktør (kun; kube og video), og i verkets måte å omslutte og aktivisere tilskueren på. Å sprengte kunstkategoriene kan man si særpreger flere av programmets kunstverk. Her fikk vi oppleve performance i form av: *konserter* (punk, rock, opera, folkemusikk, støy), *living sculpture*, *installasjon*, *hendelse*, *foredrag*, *kunstoffilm*, *samtale med tilskuer*, *historiefortelling*, *video*, *fotografi* og *figurateater*. Verkene etablerer spenninger og fluktlinjer mellom *flere* forskjellige teknikker, kunstarter, sjangere og medier. I dette heterogene kunstfeltet viste kunstnerne en formsikkerhet som var ganske imponerende. Samtidig finner vi også (i de fleste verkene) et teater redusert til et minimum. Et minimum av narrasjon, teatralitet, aktører, scenografi, rekvisitter, teknikk o.l. – grep som speiler både estetisk og økonomisk måtehold.

For eksempel består de fem verkene jeg så av enten en eller to aktører – som alle først og fremst forholder seg til et økonomisk ikke-spill. William Yang er et stjerneeksempel; han fremstod som en soloartist i den ”klassiske” betydningen av performancekunst. Snarere enn å utføre sceniske handlinger står han rett opp og ned og forteller sine private historier som akkompagneres med slides, video og folkemusikk (blåseinstrumenter). Baehr og Wheeler benyttet seg også av et lignende minimalistisk ikke-spill, samtidig som materielt, narrativt og performativt måtehold var sentrale strategier. Aktørene fremstod (i første scene) som androgyne karakterer og utgjorde en *living sculpture* lignende Gilbert & George. Det utspilte seg et drama i denne scenen, et minimalistisk, ja nesten umerkelig drama. Det var fascinerende, men til tider i overkant utmattende for meg.

*

Flere av verkene tar utgangspunkt i historier fra virkeligheten; historier om hendelser som faktisk har funnet sted, eller historier om private opplevelser og tanker om livet og verden. Verden refortelles, fremstilles og kommenteres gjennom tekst, objekter, bilder og lyd – og på den måten blir diskurser fra omverdenen en del av kunstens innerside. Verkene tar en dokumentarisk kunnskapsform, hvor estetikk og kunnskap forskes på og blandes.

The Atlas Groups dokumentariske performance kommenterer bilbombeeksplosjoner i Beirut, men hevder eksplisitt at verket handler mer om terrortruede byer generelt enn om Beirut spesielt. Verket innehar tre deler: foredrag, kunstoffilm, samtale med publikum – en ren og fin dramaturgi hvor de ulike delene henholdsvis åpner og lukker verkets betydningsproduksjon (foredrag/samtale lukker, kunstoffilm åpner).

Når kunsten speiler omverdenen dyrker den tilskuerens virkelighets- og autentisitetshunger. The Atlas Groups parafase over bilbombehendelser i Beirut er (i et autentisitetperspektiv) lett å tro på. Vanskeligere blir det med William Yangs autobiografi *Objects for Meditation*, hvor personlige historier og betraktninger danner et paradoksalt spill mellom virkelighet og fiksjon. Yangs nettverk av småhistorier toucher et vell av temaer: imperialism, religion, nomadisme, homofili, behandling av urbefolkning (indianere, aboriginere, maorifolket), marginaliserte Andre, vår kollektive samvittighet, mot til å gi av seg selv, og ikke minst kjærlighet; til livet, naturen, all verdens folkeslag, mat, objekter, familie, venner og menn. Yang etablerer en nærhet til tilskueren ved at han vennlig (klassisk sør-øst-asiatisk vennlighet) og raust deler sine private minner og personlige møter med verdenen. Nærheten (til både

tilskuer og tema) fungerer nesten som gaver til publikum, og det er lett å bli fascinert og sluke historiene som sanne.

Å skape ”kunstdokumentar” for å kommentere verden virker hensiktsmessig å vår reality-pregede samtid. Sosiologiske, antropologiske og selvbiografiske former er uttrykk publikum av i dag forstår og dermed lett godtar. Følgelig vil jeg hevde at *Objects for Meditation* og *My Neck Is Thinner Than A Hair* var programmets mest publikumsvennlige verk.

*

La meg avslutte der jeg startet, med min favoritt: *Puppetmaster*. Et verk som oppretter en diskurs om tilskuerens selvbevissthet ved å konfrontere henne med *betrakter-* og *konsumentrollen*. For det første gjøres dette ved at tilskueren ikke får være passiv kunstkonsument, som hun som oftest er på teater, utstilling og konsert, men at hun selv må vise fysisk (og psykisk) yteevne for å oppleve et fruktbart møte med verket. Raes underkaster seg tilskueren ved å sette henne i en maktposisjon – hun har frihet til å påføre han smerte, men hun har også frihet til å avslutte verket (ved å forholde seg passiv). På denne måten utfordrer verket tilskuerens selvbevissthet på en rekke nivåer: bl.a. visdom (i forhold til hva kunstformen krever av tilskuer), mot til å tøye egne grenser og måtehold i maktposisjonen.

Mot slutten av performansen sørger åpningen av et tredje nivå for en ytterligere utvidelse av diskursen: et videoopptak av publikum som drar i repene. Videoen tvinger tilskueren til å konfronteres med bilder av egen kropp i aksjon i den gitte kontekst. Vårt eget speil settes opp, men dessverre mister dette grepet sitt selvrefleksive potensiale, dette har flere årsaker: videoen settes på for sent i performansen, TV’n er liten og plasseres utenfor de etablerte scenerommene (ved inngangen). Dette medfører at de fleste tilskuere kun unner den et par sekunders betraktning før de går ut.

*

Mot, visdom, måtehold, rettferdighet, tro, håp, kjærlighet

*

Rammen av dyder som omsluttet dette programmet speiler, slik jeg ser det i etterkant, et dannelsesprosjekt uten eksplisitt moralisme (og godt er det). Ved å skape denne rammen defineres verkene mer eller mindre automatisk inn i en godhet og positivisme som påvirker tilskuerens fortolkning av verkene. Jeg har ingen problemer med å godta dette, snarere tvert imot – det viser en bevissthet fra museets og kurators side som beveger seg forbi det formmessige og inn i samfunnet; alias: Verden trenger dyder!

Publisert i: Norsk Shakespeare- og Teatertidsskrift, nr.3-4 2005